

ПРАВАТА НА ДЕЦАТА

ОТДЕЛ ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА
РЕШЕНИЯТА НА
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО
ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

DG1

ТЕМАТИЧНА СПРАВКА

февруари 2021 г.

ПРАВАТА НА ДЕЦАТА

Настоящите обобщения са изготвени изцяло под отговорността на Отдела за изпълнение на решенията на Европейския съд и по никакъв начин не обвързват Комитета на министрите.

1. ЗАЩИТА НА ДЕЦАТА ОТ НАСИЛИЕ И ПРИНУДИТЕЛНО ПОДЧИНЕНИЕ.....	3
1.1. Защита от домашно насилие и злоупотреба.....	3
1.2. Защита от насилие в училищата и при изселване от дома.....	6
1.3. Защита от принудително подчинение.....	7
2. ЗАДЪРЖАНЕ НА ДЕЦА.....	8
2.1. Задържане на деца в рамките на наказателно производство	8
2.2. Задържане на деца мигранти.....	9
3. ДОСТЪП НА ДЕЦАТА ДО СЪД.....	11
4. ПРАВА НА ДЕЦАТА В ОБЛАСТТА НА СЕМЕЙНОТО ПРАВО.....	13
4.1. Право на достъп, упражняване на родителски права над деца и събиране на семейството 13	
4.2. Права на децата по въпроси, свързани с произхода.....	15
4.3. Деца, за които отговарят институции за социални грижи.....	18
5. ОТВЛИЧАНЕ НА ДЕЦА И ПРОИЗВОДСТВА ЗА ВРЪЩАНЕ НА ДЕЦА.....	21
6. ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ.....	24
6.1. Семейно право и наследяване	24
6.2. Образование	26
6.2.1. Образование на ромските деца.....	27
СПИСЪК НА ДЕЛАТА.....	29

Въз основа на международните и европейските договори за правата на човека Европейският съд подчертава необходимостта от специална закрила на децата поради тяхната уязвимост. Така всяко дете има право на такива мерки за закрила, каквито се изискват от неговия статут на непълнолетно лице, от страна на неговото семейство, общество и държава. В същия дух Комитетът на министрите препоръчва на семействата, обществото и държавите да инвестират повече в закрилата на децата, предвид тяхната уязвимост и зависимостта им от възрастните за тяхното развитие.¹

В резултат на това при всички решения, отнасящи се до децата, най-добрите им интереси са от първостепенно значение и трябва да бъдат изцяло и ефективно зачитани. Това има за последица съществуването на позитивни задължения на държавите спрямо децата, така че всички предприети мерки никога да не вредят на здравето и развитието на децата.

В настоящата тематична справка са представени редица примери за общи и, където е възможно, индивидуални мерки, приети и докладвани от държавите в контекста на изпълнението на решенията на Европейския съд, с цел гарантиране и защита на правата на децата, а именно: правото им на свобода от насилие и принудително подчинение, правото им на свобода и сигурност, достъп до съд, семеен живот, производства по връщане в случай на отвличане, и свобода от дискриминация в областта на семейното право, наследяването и образованието.

¹ Препоръка [CM/Rec\(2009\)10](https://www.coe.int/t/treaties/ETS/Convention/CM/Rec(2009)10) относно интегрирани национални стратегии за защита на децата от насилие.

1. ЗАЩИТА НА ДЕЦАТА ОТ НАСИЛИЕ И ПРИНУДИТЕЛНО ПОДЧИНЕНИЕ

1.1. Защита от домашно насилие и посегателства

Защита на децата от домашно насилие по време на бракоразводно дело

За да се гарантира, че властите бързо приемат временни мерки за упражняване на родителски права, санкции или други мерки за защита на детето и неговата майка от насилие от страна на бащата в контекста на бракоразводното производство, бяха приети няколко реформи. В Гражданския процесуален кодекс от 2008 г. се е предвидено, че за да се осигурят бързи решения относно временните мерки за упражняване на родителски права, съдилищата трябва да вземат тези решения на заседанието, на което е поискана съответната мярка. Освен това в Закона за защита срещу домашното насилие от 2005 г. е предвидено, че в случаи на физическо, психологическо или сексуално насилие в дома съдилищата могат да издават съдебни заповеди или да предприемат други мерки за отстраняване на извършителя от дома, да му забранят да приближава дома или работното място на жертвата, временно да отнемат детето от грижите на извършителя или да наложат да бъдат следвани задължителни образователни програми. Националните съдилища трябва да вземат тези решения бързо и могат да постановят временни мерки (по които да се произнесат в рамките на 24 часа) в спешни случаи. Освен това със Закона за закрила на детето от 2000 г. се създават Държавна агенция за закрила на детето и регионални служби за социални грижи, компетентни да предприемат мерки за закрила на деца в опасност.

*BGR / Bevacqua и S.
(71127/01)*

[Окончателно решение от
12/09/2008](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2012\)162](#)

Подобряване на разследванията и наказателните производства относно деца, жертви на домашно насилие

След решението на Европейския съд националните съдилища установяват, че детето е било жертва на насилие от страна на бащата, който е упражнявал родителски права след развода. През 2016 г. апелативният съд признава бащата за виновен за телесната повреда на дъщеря му и му налага глоба. През 2015 г. съдът предоставя родителските права на майката на детето.

*CRO / M. and M.
(10161/13)*

[Окончателно решение на
03/12/2015 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2020\)228](#)

Защитата на децата от домашно насилие беше засилена, особено чрез приемането през 2014 г. на Протокола относно поведението в случаи на насилие и negliжиране на деца. С него се установяват подробни процедури, които трябва да се спазват от професионалистите в тази област (полиция, прокуратура, съдии, служби за социално подпомагане и медицински персонал), и се прилага за всички възможни форми на малтретиране на деца. Освен това през 2015 г. чрез изменения в Наказателния кодекс беше засилена наказателната отговорност за малтретиране на деца от член на семейството. Освен това в рамките на проект за защита на децата в наказателното производство, започнат през 2014 г. от Министерството на правосъдието в сътрудничество с УНИЦЕФ, общинските и окръжните съдилища бяха оборудвани с устройства за видеовръзка, необходими за получаване на показания от деца, предполагаеми жертви или свидетели на домашно насилие, участващи в наказателното

производство. И накрая, в няколко решения на Конституционния съд, постановени между 2017 г. и 2019 г., беше подчертано задължението на държавата да даде възможност на децата да участват активно в наказателни производства срещу лицата, които са ги малтретирани.

Изменения в гражданското право, засилващи гаранциите срещу домашното насилие

SVK / E.S. и други
(8227/04)

През 2003 г., след фактите по делото, Гражданският процесуален кодекс беше изменен и даде възможност на всички жертви на домашно насилие да търсят защита, като задължи властите незабавно да предприемат временни мерки. Законът позволява на жертвите да поискат от компетентните съдилища да наложат временна забрана за достъп до дома на лица, чието присъствие в него може да доведе до насилие. Ако по-нататъшното съжителство не е възможно поради насилие или заплахи за такова от страна на съпруга или близко до семейството лице, Гражданският кодекс предвижда, че съдилищата могат да ограничат достъпа на тези лица до жилището или да ги изключат от него. И накрая, ако (бивш) съпруг по време на брака или след развода извършва физическо или психическо насилие срещу съпруга или лице, живеещо с него, съдилищата следва да решат, че той няма право на заместващо жилище.

[Окончателно решение на](#)
[15/12/2009 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2012\)50](#)

Повишаване на ефективността на разследванията на сексуално насилие над деца

ROM / M. и C. (29032/04)

През 2003 г., след фактите по делото, е приет Закон за превенция и борба с домашното насилие, за да се осигури, *inter alia*, сътрудничество между прокуратурата и институциите за закрила на детето. Законът определи действията или бездействията, които представляват домашно насилие, включително сексуално насилие над деца, и предостави на жертвите правото да бъдат информирани и да се възползват от консултации и услуги за рехабилитация и социална реинтеграция. През 2004 г. в Закона за някои мерки за защита на жертвите на престъпления е предвидено, че децата, жертви на сексуални престъпления, имат право на безплатна психологическа помощ и подкрепа, както и на безплатна правна помощ. Като взе предвид Закона за защита и насърчаване на правата на детето от 2004 г., през 2006 г. главният прокурор издаде заповед, с която на специализираните прокурори следва да се възлагат дела, при които са застрашени правата и интересите на дете. През 2008 г. полицията въведе правила за работа и методология за полицейските служители, които са специализирани в разследването на сексуални посегателства, особено срещу деца. През 2009 г. беше издаден наръчник с добри практики, обясняващ разследващите дейности на органите на прокуратурата, особено по дела за сексуални престъпления, който беше включен в заповед, издадена от прокуратурата към Върховния касационен съд и Министерството на администрацията и вътрешните работи. През 2012 г. главният прокурор на Румъния и генералният инспектор на румънската полиция издадоха съвместна заповед, целяща да осигури бързина на разследванията.

[Окончателно решение на](#)
[27/12/2011 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2013\)233](#)

Криминализиране на интрузивната фотография, засягаща личната неприкосновеност на децата

SWE / Södermann
(5786/08)

Делото се отнася до нарушение на личния живот на детето жалбоподателка, тъй като шведското право, в редакцията му към 2002 г., когато е извършено конкретното деяние, при което доведеният баща на жалбоподателката тайно се опитва да заснеме жалбоподателката гола в банята им със сексуална цел, не е осигурявало защита на правото ѝ на зачитане на личния ѝ живот по начин, който да съответства на позитивните задължения на държавата по член 8 от Конвенцията.

[Окончателно решение на](#)
[12/11/2013 г.](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/Res\(2014\)106](#)

През 2013 г. в Наказателния кодекс беше въведена разпоредба относно „интрузивното фотографиране“. Тази разпоредба криминализира, при определени обстоятелства, действията на скрито заснемане на лица на частни места, като например бани и съблекални, без тяхното разрешение, като по този начин се гарантира защитата на личния живот, както е предвидено в Конвенцията.

Подобряване на наказателното производство и обезщетението на деца, жертви на престъпления

ROM / D.M.D.
(23022/13)

През 2014 г., след фактите по делото, което се отнася до недостатъци в съдебните производства, свързани с домашно насилие, понесено от дете, Министерството на вътрешните работи и прокуратурата издадоха насоки относно разглеждането на жалби по наказателни дела и координацията на наказателните разследвания от страна на съдебната полиция и прокуратурата. Съгласно тези насоки жалбите, свързани с престъпления срещу деца, се считат за специални и спешни и се разглеждат по ускорена процедура в специални зали за изслушване, пригодени за деца, когато има такива. Освен това са организирани целеви обучения за съдии, прокурори, полицейски служби, служители на социалните служби и службите за закрила на детето и психолози. Пропуска на органа за закрила на детето да провери жалбите за насилие, да ги предаде на полицията и да предприеме подходящи мерки за защита на жертвите подлежи на санкции съгласно новия Наказателен кодекс.

[Окончателно решение на 03/01/2018](#)

[План за действие](#)

Статус на изпълнение:
висящо дело

След изменението на Наказателно-процесуалния кодекс от 2014 г. задължението на наказателните съдилища служебно да се произнасят по обезщетението, когато жертвата е недееспособна или с ограничена дееспособност, беше заменено със задължението на законния представител на жертвата или на прокурора да предяви граждански иск за обезщетение. Въпреки това съдилищата са длъжни да информират жертвите и техните законни представители за правото им да поискат обезщетение чрез граждански иск.

Нови законодателни гаранции за защита на децата от телесни наказания

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ. / А.
(25599/94)

След решението на Съда, което се отнася до пропуската на държавата да защити детето жалбоподател от насилие от страна на доведения му баща, който е оправдан по повдигнатите му обвинения, след като се е позовал на защитата, според която стореното е „разумно телесно наказание“, в Англия и Уелс защитата на основание „разумно телесно наказание“, която се е съдържала в Закона за децата от 2004 г., е премахната и заменена с тази на „разумно наказание“. Тази защита беше ограничена до случаите, в които се повдигат обвинения за „обикновено нападение“, а именно случаите, в които претърпяната вреда е преходна или незначителна. Защитата вече не може да бъде използвана в случаите, когато физическото наказание представлява нападение, водещо до действителна телесна повреда на деца, жестокост или по-сериозни престъпления, свързани с нападение. В Северна Ирландия подобни законодателни разпоредби бяха въведени с Наредбата за правна реформа (различни разпоредби) (Северна Ирландия) от 2006 г. В Шотландия Законът за наказателното правосъдие (Шотландия) от 2003 г. предвижда защита срещу обвинение в нападение срещу дете, когато са изпълнени определени условия (наречани „нападение, което може да бъде оправдано“). Определящите критерии (т.е. естеството на извършеното, обстоятелствата, при които е извършено, наличието на последици, независимо дали са физически или психически) отразяват критериите на Европейския съд, определени за преценка дали малтретирането попада в обхвата на член 3 от Конвенцията.

[Окончателно решение от 23/09/1998 г.](#)

[Финална резолюция CM/ResDH\(2009\)75](#)

1.2. Защита от малтретиране в училищата и по време на изселване от дома

Оперативни мерки за предотвратяване на насилието сред учениците в училищата

TUR / Каяк
(60444/08)

В периода 2006-2015 г. Министерството на националното образование изготвя стратегически планове за действие за предотвратяване на насилието в образователната система в отговор на установените по това дело нарушения, произтичащи от намушкването с нож на сина на жалбоподателите пред училището от друг ученик, както и от неосигуряването от страна на властите на надзор на територията на училището. Съгласно горепосочените планове в провинциите, районите и училищата са създадени изпълнителни съвети, отговарящи за превенцията и деескалацията на насилието сред учениците. Освен това от 2013 г. насам училищата са задължени в началото на всяка учебна година да изготвят план за действие за психологическа и социална интервенция, за да се справят със ситуации на насилие сред учениците.

[Окончателно решение на
10/10/2012 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2016\)302](#)

В училището, в което е станал инцидентът, са взети допълнителни мерки за сигурност: издигната е телена ограда, на вратата е поставен пазач, увеличен е броят на дежурните учители и е инсталирана система за видеонаблюдение. Подобни мерки бяха приложени в цялата страна в периода 2009-2015 г.

Законодателни и оперативни мерки за предотвратяване на сексуалното насилие над ученици от страна на учителите

IRL / О'Кийф
(35810/09)

В периода 1991-2011 г. Департаментът за образованието издава насоки за училищата с цел подобряване на мерките за защита на децата в училищата, включително от потенциални сексуални посегателства от страна на учители. Тези насоки включваха нови политики за закрила на детето, включително докладване и разследване на посегателства върху деца; създаване на нови процедури за инспекции на училищата, включително специален преглед на политиките за закрила на детето; назначаване на лице за връзка на училището с държавните органи за закрила на детето; обучение на учителите и организиране на информационни срещи с родителите и насърчаване на разкриването на информация от децата.

[Окончателно решение на
28/01/2014](#)

[План за действие](#)

Статус на изпълнение:
висящо дело

През февруари 2016 г. Департаментът за образованието също така актуализира процедурите за реагиране при проблеми, свързани със закрилата на детето. Освен това през 2012 г. бе предвидено, че неразкриването пред полицията на информация, свързана със сексуални престъпления срещу деца, е престъпление.

Освен това Законът от 2015 г. за поставяне на децата на първо място даде законова основа на ключови елементи от националните насоки за закрила на детето и направи задължително съобщаването на случаи на насилие над деца на Агенцията за детето и семейството (създадена през 2014 г. и отговаряща за надзора на безопасността и благосъстоянието на децата) от страна на определени професионалисти, включително учители. Той също така въведе изискване всички организации, работещи с деца, включително училищата, да извършват оценка на риска и да изготвят декларация за закрила на децата, в която да се посочват процедурите за намаляване на всички установени рискове. Със законите за Националното бюро за проверка (деца и уязвими лица) от 2012 г. и 2016 г. бяха въведени законови разпоредби за проверка на лицата, работещи с деца.

Защита на децата по време на изселване от жилища

С цел да се предотврати малтретирането на деца по време на евикциите, Гражданският процесуален кодекс от 2013 г. предвижда, че когато присъства малолетно или непълнолетно лице, изпълнителното производство се извършва в присъствието на представител на Главна дирекция „Закрила на детето и социално подпомагане“, а когато последната сметне за необходимо - в присъствието на назначен от нея психолог. През 2010 г. Националният съюз на съдебните изпълнители и Министерството на вътрешните работи установиха процедура, която полицията трябва да спазва, когато придружава съдебните изпълнители по време на евикция на жилище. Освен това Генералните дирекции за социално подпомагане и закрила на детето и окръжните полицейски инспекторати са установили специфични процедури, за да осигурят подходящо сътрудничество по въпроси, свързани с полицейски операции, в които участват малолетни и непълнолетни лица.

*ROM / Ioan Pop и други
(52924/09)*

[Окончателно решение на
06.03.2017г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2018\)65](#)

1.3. Защита от принудително подчинение

Приемане на наказателно законодателство за повишаване на защитата на децата от принудително подчинение

*FRA / Siliadin
(73316/01)*

През 2003 г. Наказателният кодекс е изменен, за да се предотвратят нарушения, подобни на констатираното в настоящото дело, поради факта, че действащите наказателноправни разпоредби не са предоставяли на жалбоподателката, непълнолетен мигрант, държан в принудително подчинение, конкретна и ефективна защита. Престъпленията, свързани с принудително подчинение, вече могат да бъдат установени, ако е налице знание за слабостта или зависимостта на лицето, вместо критерия за „злоупотреба“ със състоянието на слабост или зависимост на лицето, използван в текстовете, приложими преди това. Освен това Наказателният кодекс въвежда презумпция за уязвимост за непълнолетни лица или за лица, срещу които престъпленията са извършени при пристигането им във Франция. Също така законът предвижда, че непълнолетността на жертвата е утежняващо обстоятелство. Наказанията бяха увеличени на пет години лишаване от свобода и глоба в размер на 150 000 евро или на седем години лишаване от свобода и глоба в размер на 200 000 евро, ако престъпленията са извършени срещу малолетно или непълнолетно лице или група лица.

[Окончателно решение на
26/10/2005г.](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2011\)210](#)

Освен това със закон от 2007 г. е предвидено ново престъпление - трафик на хора, което се наказва със седем години лишаване от свобода и глоба от 150 000 евро. Това престъпление се наказва с десет години лишаване от свобода и глоба от 1 500 000 евро, ако е извършено срещу дете.

Що се отнася до жалбоподателката, националните граждански съдилища ѝ присъждат дължимите суми за неизплатени заплати и обезщетение, както и 15 245 евро обезщетение за претърпяната от нея „значителна психологическа травма“.

2. ЗАДЪРЖАНЕ НА ДЕЦА

2.1 Задържане на деца в рамките на наказателно производство

Законодателство за подобряване на гаранциите за правата на задържаните деца

*TUR / Nart
(20817/04)*

През 2005 г. е приет Законът за защита на непълнолетните, чиято цел е да предотврати нарушения, подобни на установените по това дело, поради прекомерно дългото задържане на непълнолетен по време на досъдебното производство в затвор за възрастни. Законът определя принципите и процедурите за защита на непълнолетните, включително тяхното благосъстояние, в центровете за задържане и затворите. По-специално, наказанията лишаване от свобода и мерките за ограничаване на свободата следва да се прилагат само като крайна мярка спрямо непълнолетните. Освен това непълнолетните следва да бъдат държани отделно от възрастните в институциите, в които са задържани, и да имат достъп до психологическа подкрепа и професионално обучение. Непълнолетните, които са задържани, също се държат отделно от пълнолетните в бюрата за непълнолетни към дирекцията по сигурността. Законът също така предвижда, че производствата пред правоприлагащите органи и следствените действия по отношение на непълнолетните се провеждат от бюра за непълнолетни към дирекциите за сигурност и отдели за непълнолетни към прокуратурите.

[Окончателно решение на
06/08/2008](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2016\)304](#)

Защита на децата, задържани в полицейските участъци

*TUR / Tarak u Depe
(70472/12)*

Законът за закрила на непълнолетните от 2005 г. е въвел гаранции за предотвратяване на нарушения, подобни на установените по това дело, дължащо се на задържането на дете в полицейски участък, без да бъде съобщено на органите за закрила на детето. Законът предвижда, че при образуване на наказателно производство с участието на непълнолетни, отделът за непълнолетни към правоприлагащите органи уведомява за случая родителя или настойника на непълнолетния, адвокатската колегия и Агенцията за социални услуги и закрила на детето. Освен това непълнолетният има право да бъде придружаван от близък роднина, докато е задържан от полицията. Освен това през 2017 г. Министерството на правосъдието създаде стаи за съдебни разпити, които се използват за даване на показания от деца. И накрая, съгласно протокол, подписан между полицията и Министерството на семейството, труда и социалните услуги, полицията уведомява министерството за всички производства, образувани срещу деца, нуждаещи се от закрила.

[Окончателно решение на
09/07/2019](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2020\)116](#)

Законодателство, насочено към предотвратяване на произволното задържане на непълнолетни в места за задържане на непълнолетни

*UKR / Ichin u други
(28189/04)*

През 2010 г., след фактите по делото, Законът за настаняване на деца в места за задържане на малолетни и непълнолетни е изменен и предоставя изчерпателен списък с точно определени основания за настаняване на деца в места за задържане на малолетни и непълнолетни, както и процедурата за такова настаняване. Освен това в Наказателно-процесуалния кодекс от 2012 г. е предвидено, че непълнолетните могат да бъдат задържани само когато са заподозрени или обвинени в извършването на тежки или особено тежки престъпления, при условие че никакви други мерки за ограничаване на

[Окончателно решение на
21.03.2011 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2017\)357](#)

свободата не могат да бъдат ефективни. Родителите се уведомяват незабавно за ареста или задържането на непълнолетно лице.

Предотвратяване на задържането и създаване на специални центрове за грижи за деца със специфични нужди

*IRL / D.G.
(39474/98)*

Съгласно Закона за децата от 2001 г. (изцяло приложен през 2007 г.) съдът не може да издаде заповед за налагане на период на задържане на дете, освен ако не е убеден, че задържането е единственият подходящ начин за действие спрямо детето.

[Окончателно решение на
16/08/2002](#)

[Доклад за действие](#)

Измененият Закон за грижите за децата от 1991 г. налага законови задължения на Изпълнителната служба по здравеопазване по отношение на децата, нуждаещи се от специални грижи или закрила. Що се отнася до децата, извършили престъпления, бяха въведени редица нови обществени санкции за деца, прилагани от Пробационната служба, които да дадат на съдилищата повече алтернативи на задържането под стража за млади правонарушители.

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2014\)234](#)

Законът за грижите за децата (изменение) от 2011 г. създаде законова рамка за Върховния съд да разглежда дела за специални грижи, вместо Върховният съд да използва присъщата си компетентност. Съгласно този закон Агенцията за здравна информация и качество (HIQA) ще регистрира звената за специални грижи. Звеното за специални грижи предоставя защитена резидентна услуга на деца и младежи, които се нуждаят от специализирана целенасочена интервенция, чието поведение се счита, че представлява риск за тях самите или за другите. Задържането на дете в звено за специални грижи по решение на Върховния съд се счита за крайна мярка, за възможно най-кратък период от време и когато други форми на резидентна или обществена грижа се считат за неподходящи.

2.2 Задържане на деца мигранти

Забрана за задържане на непридружени деца мигранти

*BEL / Mubilanzila Mayeka u
Kaniki Mitunga (13178/03)*

За да се предотвратят случаи на задържане на непридружено дете мигрант в център за възрастни, със закон, приет през 2012 г., се забранява задържането на непридружени деца мигранти. Ако съществува съмнение относно възрастта на детето, закон, приет през 2007 г., предвижда като изключение детето да бъде задържано за максимален период от шест дни, като получи специална медицинска и социална помощ, за да се определи възрастта му. Освен това съгласно закон от 2004 г. на всяко непридружено дете мигрант се назначава настойник. Настойникът има право да оспорва заповедта за депортиране и трябва да участва в процеса на намиране на трайно решение за детето. Освен това законът от 2012 г. изисква Службата за чужденците да се увери, че непридружено дете мигрант, след като бъде депортирано, ще бъде надлежно прието и обгрижвано в приемащата държава.

[Окончателно решение на
12/01/2007 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2014\)226](#)

Забрана за задържане на деца мигранти със семействата им в затворени помещения

*BEL / Muskhadzhieva
(41442/07)*

След решението на Съда относно задържането на деца мигранти и тяхната майка, подлежащи на експулсиране, в център за задържане, който не отговаря на изискванията на Конвенцията, в закон, приет през 2011 г., се предвижда, че по принцип децата

мигранти и техните семейства не трябва да бъдат задържани в затворени центрове. Задържането е възможно в места, пригодени за нуждите на семействата с деца и за кратък период от време, само при специфични обстоятелства или като крайна мярка, ако семейството не е изпълнило условията за настаняване в отворени съоръжения. Освен това понастоящем съществуват различни възможности за настаняване на семейства с деца на незаконни мигранти или търсещи убежище, като например настаняване в отворени еднофамилни къщи или в отворени центрове за търсещи убежище.

[Окончателно решение на
19/04/2010 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2016\)](#)

3. ДОСТЪП НА ДЕЦАТА ДО СЪД

Премахване на законовите давностни срокове за искове, свързани със застраховане, заведени от малолетни и непълнолетни лица

*BEL / Stagno
(1062/07)*

[Окончателно решение на
07.10.2009 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2014\)111](#)

С цел да се предотвратят непропорционални ограничения на достъпа на деца до съд по въпроси, свързани със застраховането, през 2014 г. Законът за застраховането от 1874 г. беше изменен, като бе предвидено, че законоустановената тригодишна давност за всеки иск, свързан със застрахователна полица, не може да тече срещу малолетни и непълнолетни лица и лица, лишени от дееспособност, до деня на навършване на пълнолетие или до възстановяване на дееспособността им. Освен това новият закон предвижда, че всяка сума, която трябва да бъде изплатена на непълнолетно лице или на лице, лишено от дееспособност, в изпълнение на застрахователен договор, трябва да бъде внесена в доверителна сметка и да остане в нея до навършване на пълнолетие на лицето или до възстановяване на дееспособността му.

Осигуряване на правото на децата на достъп до съда, който преразглежда окончателните заповеди за предоставяне на грижи

*MLT / M.D. и други
(64791/10)*

[Окончателно решение на
17/10/2012 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2014\)265](#)

През 2014 г., след решението на Съда относно липсата на достъп до съд за оспорване на окончателна заповед за грижи за деца, чиято майка е получила условна присъда, влезе в сила Закон за изменение на Закона (относно заповедите за грижи) за децата и младежите. С него се създава механизъм, гарантиращ правото на засегнатите родители, настойници, деца и младежи на достъп до съд, който преразглежда окончателни заповеди за предоставяне на грижи. Освен това в Наказателния кодекс от 2014 г. бе предвидено, че лишаването от родителски права върху деца поради присъда за определени престъпления вече няма да бъде автоматично, а ще може да бъде налагано от съда след разглеждане на всички обстоятелства по делото. В случай на промяна на обстоятелствата извършителят на престъплението може да подаде молба до съда за отмяна или промяна на условията за лишаване от родителски права.

Що се отнася до индивидуалните мерки, след решението на Съда властите продължиха да следят промените в обстоятелствата, които биха могли да имат отношение към заповедта за грижи, и през юни 2012 г. децата се събират отново с майка си.

Достъп на децата до правна помощ и безпристрастен съд

*POL / Adamkiewicz
(54729/00)*

[Окончателно решение на
04/10/2010 г.](#)

[План за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2014\)171](#)

С цел да се предотвратят нови нарушения на Конвенцията, дължащи се на невъзможността на дете, обвинено в престъпление, да има достъп до адвокат и впоследствие до безпристрастен съд, през 2013 г. е изменен Законът за производството по дела за непълнолетни от 1982 г. Изрично е предвидено правото на децата, обвинени в престъпление, на достъп до адвокат и на задължителна служебна защита, когато непълнолетно лице е поставено под стража. Освен това съгласно новия закон производството за непълнолетни се състои само от един етап и се провежда от семеен съд. Това повиши безпристрастността на съдилищата, тъй като вече не е възможно те да вземат решение за започване на предварително разследване и след това да се произнасят по съществуващото на делото.

Достъп до наказателен съд на подсъдимите деца с интелектуални затруднения

С цел да се даде възможност на подсъдимите деца с интелектуални затруднения да участват ефективно в съдебния процес, след фактите по делото, през 2000 г. най-високопоставеният върховен съдия (Lord Chief Justice) издава „Практическо указание за съдебния процес срещу деца и младежи в Кралския съд“, в което се препоръчва по-специално следното: трябва да има места за сядане на едно и също ниво; перуките и тогите трябва да се свалят; в съда не трябва да се носят униформи; трябва да се организират чести почивки; семейството трябва да седи заедно с подсъдимия; трябва да се осигури лесна комуникация със законните представители; повечето медии трябва да наблюдават само чрез видеокамери; в съдебната зала не трябва да се допускат представители на обществеността. Освен това Законът за полицията и правосъдието от 2006 г. изменя Закона за младежкото правосъдие и наказателните доказателства от 1999 г. и предвижда, че някои уязвими обвиняеми, включително малолетни и непълнолетни, могат със съгласието на съда да дават показания пред съда като свидетели извън съдебната зала, като използват пряка връзка. Освен това през 2007 г. най-високопоставеният върховен съдия (Lord Chief Justice) на Върховния съд издаде преработено Практическо указание, включващо стъпки, които трябва да бъдат предприети, за да се гарантира, че подсъдимият разбира какво се случва, че е в състояние да следи съдебното производство и че съдебният процес се води на език, който подсъдимият може да разбере.

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ / S.C.
(60958/00)

[Окончателно решение на
10/11/2004 г.](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2011\)171](#)

4. ПРАВА НА ДЕЦАТА В ОБЛАСТТА НА СЕМЕЙНОТО ПРАВО

4.1 Право на достъп, упражняване на родителски права и събиране на семейства

Упражняване на правото на контакт между детето и родителя до приключване на бракоразводното дело

*BGR / Минчева
(21558/03)*

С цел да се предотвратят нови нарушения на Конвенцията, дължащи се на неуспеха на властите да изпълнят окончателно съдебно решение, предоставящо право на контакт на майка със сина ѝ, през 2008 г., след фактите по делото, Гражданският процесуален кодекс е изменен. В него е предвидено, че органът, който осигурява изпълнението на решенията относно родителските права или правото на контакт с детето, може да потърси съдействие от полицията и социалните служби, както и да наложи глоби на неизпълнителата ги страна. Освен това в Семейния кодекс от 2009 г. е предвидено, че страните по бракоразводни дела могат да поискат временни мерки относно грижите за децата, които трябва да бъдат разгледани незабавно или в рамките на две седмици след заседанието, на което е подадено това искане. Решението на съда не подлежи на обжалване, но може да бъде изменено от същия съд. Националните съдилища могат да постановят мерки за закрила на детето и да поискат родителят да се среща с детето в присъствието на другия родител или на трето лице, или да поискат родителят да се среща с детето на определено място. Такива мерки могат да бъдат предприети и след приключване на бракоразводното производство.

[Окончателно решение на
02/12/2010 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2012\)153](#)

През 2003 г. жалбоподателката установява редовни контакти с детето си.

Бързо прилагане на правата за контакт между детето и родителя в хода на бракоразводно дело или дело за родителски права

*CRO / Ribic
(27148/12)*

В отговор на констатациите на Съда, критикуващи неуспеха на властите да осигурят изпълнение на правото на контакт между жалбоподателката и детето ѝ, през 2015 г. влиза в сила нов Закон за семейството. Той определя строги срокове за националните съдилища в производствата, свързани със семейни въпроси. Също така е предвидена възможност за служебно вземане на решения по въпроси, свързани с правото на контакт, служебно изпълнение на такива решения и възможност за служебно издаване на временни мерки, свързани с правото на контакт, до приключване на производството по развод или по определяне на родителските права. Освен това през 2015 г. беше реформирана системата на апелативната юрисдикция, като беше въведена специална юрисдикция за обжалване на дела, свързани със семейни въпроси. Освен това новият Закон за семейството предвижда, че родителят, който не упражнява родителските права, има както правото, така и задължението да поддържа контакти с детето, докато родителят, който упражнява родителските права, има задължението да дава възможност за такива контакти и да ги насърчава, а от възпрепятстващите родители може да се претендира обезщетение.

[Окончателно решение на
02.07.2015 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2018\)281](#)

Законодателство за мирно уреждане на спорове относно правата на посещение

CZE / Reslova
(7550/04)

В отговор на решението на Съда, отнасящо се най-вече до неуспеха на националните съдилища да положат специално старание в производствата, свързани с родителските права, и да осигурят изпълнение на правото на посещение на жалбоподателите, Гражданският процесуален кодекс (ГПК) беше изменен, а през 2008 г. влезе в сила Законът за социално-правната закрила на децата. Съгласно този закон по дела, отнасящи се до деца (с изключение на случаите на домашно насилие), съдилищата могат да спрат производството за срок до три месеца и да разпоредят страните да участват в срещи по медиация или семейна терапия. Съдилищата могат също така да налагат временни мерки и да разпоредят настаняването на дете, чийто живот или развитие са застрашени, в "подходяща среда" през необходимия период. Що се отнася до изпълнението на съдебни решения относно деца, съгласно изменените разпоредби на ГПК националните съдилища могат да разпоредят на родителите, които не изпълняват задълженията си, да участват в извънсъдебни срещи, да следват семейна терапия или да изготвят план, позволяващ постепенни контакти с детето. В краен случай съдилищата могат да разпоредят принудително събиране на родителя с детето.

[Окончателно решение на](#)
[18.10.2006г.](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2011\)99](#)

В делата, в които децата са били все още непълнолетни, националните съдилища, след решението на Съда, са предоставили на жалбоподателите право на посещение.

Събиране на децата с техните родители в страната на произход

ESP / Salek Bardi
(66167/09)

С цел да се предотврати повторно нарушение на правото на семеен живот на майка без гражданство поради неадекватния отговор на властите на молбата ѝ за връщане на дъщеря ѝ в Алжир, през 2015 г. беше изменен Законът за правна защита на децата. В него е предвидено образуването на специални производства в случаи, свързани с непридружени деца мигранти, както и с търсенето на семейството на детето и събирането му, които следва да се ръководят от принципа на висшия интерес на детето. Освен това през 2009 г. Върховният съд състави списък с критерии, от които да се ръководят съдилищата по делата за събиране на семейството, като се спазва изцяло най-добрият интерес на детето. Също така беше създадена национална организация (*Observatorio Nacional de la Infancia*), натоварена със защитата на децата и централизирането на всички относими искове.

[Окончателно решение на](#)
[24/08/2011](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2018\)150](#)

Законодаване, утвърждаващи висшия интерес на детето при семейни спорове

SVN / A.V.
(878/13)

За да се предотвратят нови нарушения от страна на центровете за социална работа и националните съдилища на правото на родителите да контактуват с децата си, през 2019 г. влезе в сила нов Семеен кодекс. С него бяха изменени правомощията на центровете за социална работа и националните съдилища, за да се подобри положението на децата в семейните спорове и да се осигури по-ефективно прилагане на принципа на висшия интерес на детето. Новият кодекс по-специално засили използването на консултации и медиация по семейни въпроси, като предвиди, че родителите трябва да посещават предварителни консултации в центъра за социална работа, преди да поискат от съда да вземе решение относно родителските права, издръжката и правата на контакт с детето. Освен това националните съдилища могат да издават временни разпореджания, а именно да разпоредят контактите да се осъществяват в присъствието на специалист от центъра за социална работа, в който е настанено детето, и да вземат служебно решение за всякакви мерки за защита на най-добрия интерес на детето. Освен това съгласно Закона за социалното осигуряване от 2018 г. центровете за социална работа могат да предоставят

[Окончателно решение на](#)
[09/07/2019](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2020\)82](#)

различни услуги като грижи, включително „помощ на семейството в дома“, която осигурява професионално консултиране и помощ на всички членове на семейството и грижи за децата в нужда.

Подобряване изпълнението на решенията относно родителски права

След решението на Съда, което се отнася до неизпълнението от страна на властите на решенията за упражняване на родителски права и събирането на жалбоподателката с нейните деца, е приет Законът за принудителното изпълнение от 2011 г. Той предвижда, че националните съдилища имат изключителна компетентност по дела, свързани с връщането на дете на родителя, на когото е предоставено упражняването на родителските права. Освен това в него е предвидено, че при изпълнението на решенията, отнасящи се до деца, съдилищата следва да обръщат особено внимание на необходимостта от защита на висшия интерес на детето във възможно най-голяма степен. По този начин компетентният съд следва да предостави срок от три дни за доброволно предаване на детето на родител или друг настойник. Ако разпореждането на съда не бъде изпълнено в рамките на посочения срок, съдът налага глоба на отговорното лице. В краен случай детето се отнема принудително и се предава на родителя или на друг настойник. Съдилищата могат също така да поискат съдействие от органа за социални грижи в изпълнителното производство. Ако животът или развитието на детето са застрашени, съдът разпорежда незабавното му предаване на родител или друг настойник.

*MON / Mijuskovic
(49337/07)*

[Окончателно решение на
21/12/2010 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2016\)225](#)

Събиране на семейства на деца, живеещи в чужбина

За да се избегне повторно нарушение на Конвенцията, произтичащо от отказа на властите да разрешат на дъщерята на жалбоподателката от предишен брак да се присъедини към нея в Нидерландия, през 2006 г. Министерството на правосъдието приема нова политика относно правото на непълнолетните на семейно събиране с родител, който пребивава законно в Нидерландия. Според тази политика критерият за „фактически семейни връзки“, използван за определяне на наличието на право на събиране на семейството, сега се предполага, ако съществува семеен живот по смисъла на тълкуването на член 8 от Конвенцията, дадено от Съда.

*NLD / Tuquabo-Tekle u
други
(60665/00)*

[Окончателно решение на
01.03.2006 г.](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2010\)108](#)

На дъщерята на жалбоподателката е издадена входна виза, а на жалбоподателката през 2010 г. е издадено разрешение за пребиваване

4.2 Права на децата по дела за установяване на произход

Компетентност на съдилищата да разпореждат тестове за бащинство или майчинство

За да бъде преодоляна невъзможността в рамките на исковете за установяване на бащинство предполагаемият баща да бъде принуден да изпълни съдебно разпореждане за провеждане на ДНК тест, през 2003 г. беше приет нов Закон за семейството. В него е предвидено, че съдът може да поиска медицински тестове за установяване на бащинство или майчинство, които трябва да бъдат извършени в срок от три месеца от разпореждането на съда. Съгласно вече установената вътрешна съдебна практика, невявяването на дадено лице на медицински преглед за установяване на бащинство или майчинство се счита за доказателство в полза на противната страна.

*CRO / Mikulic
(53176/99)*

[Окончателно решение на
04.09.2002 г.](#)

[Финална резолюция
ResDH\(2006\)69](#)

Бащинството на предполагаемия баща е установено през 2002 г. и на жалбоподателката (негова дъщеря) е присъдена издръжка.

Гъвкави срокове за предявяване на иски за бащинство

За да се избегнат строгите законови срокове, които лишават от възможността за съдебно определяне на бащинство, през 2008 г. беше изменен Законът за (отношенията и правния статут на) децата от 1991 г. В закона е уреден тригодишен срок, който започва да тече от датата, на която заинтересованото лице може да докаже, че за първи път е узнало информация, която му позволява да идентифицира предполагаемия си баща. В тежест на ищеца е да убеди националния съд, че въпреки усилията за проучване на бащинството му, които са били разумни предвид обстоятелствата, не е било възможно да открие такава информация по-рано. Освен това прекратяването или оттеглянето на предишно производство за установяване на бащинство поради давност не може да бъде основание за прекратяване на ново производство за установяване на бащинство, образувано след измененията от 2008 г.

*CYP / Phinikaridou
(23890/02)*

[Окончателно решение на
20.03.2008 г.](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2010\)43](#)

Премахване на ограниченията за иски, свързани с признаване на бащинство

През 2016 г. влезе в сила нов Закон за бащинството, с който бе въведено безусловно право на предявяване на иск за установяване на бащинство и за деца, родени извън брак преди 1 октомври 1976 г., които не са завели такъв иск преди октомври 1981 г. Такъв иск може да бъде разгледан от съдилищата, независимо че преди това съдът е взел решение да не установява бащинство по силата на предишно законодателство. За да бъде разгледан такъв нов иск, вече не е необходимо преди това окончателното предходно решение да бъде отменено или променено чрез извънредно обжалване.

*FIN / Gronmark
(17038/04)*

[Окончателно решение на
06/10/2010 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2018\)326](#)

Признаване на произход по отношение на деца, родени в чужбина след споразумение за сурогатно майчинство

FRA / Mennesson
(65192/11)

През 2015 г. Пленумът на Касационния съд постанови, че транскрибирането на чуждестранни удостоверения за раждане на деца, родени в резултат на споразумения за сурогатно майчинство, е разрешено, ако тези удостоверения са в съответствие с изискванията за автентичност на Гражданския кодекс. През 2017 г., с цел да се отстрани несигурността в случаите, когато в чуждестранните удостоверения за раждане като родители са посочени биологичният баща, но и майката, която е изявила намерение да бъде майка на детето, Касационният съд установи, че в такива случаи транскрибирането на удостоверението за раждане относно биологичния баща е възможно. Касационният съд обаче не приема, че данните, отнасящи се до майката по намерение, следва да бъдат транскрибирани, като счита, че посочването като „майка“ на жена, различна от тази, която е родила, не отговаря на действителността. В този случай осиновяването би било решение за майката по намерение. Освен това съгласно циркулярно писмо на Министерството на правосъдието от 2013 г. удостоверения за френско гражданство следва да се издават, ако чуждестранните документи за гражданско състояние, показващи връзка баща-дете между дете и мъж с френско гражданство, отговарят на изискванията за автентичност на Гражданския кодекс. Обикновеното подозрение за наличие на споразумение за сурогатно майчинство в чужбина не е достатъчно основание за отхвърляне на такива молби.

[Окончателно решение на](#)
[26/09/2014](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2017\)286](#)

Властите са издали удостоверения за френско гражданство на съответните деца.

Право на осиновените деца да бъдат информирани за биологичната си майка

ITA / Godelli
(33783/09)

През 2013 г. Конституционният съд обяви за противоконституционна разпоредба на вътрешното право, която забранява достъпа на осиновени лица до информация за техните биологични майки, без съдилищата да имат право да проверяват желанието на майките да останат анонимни. В парламента се разглежда законопроект, с който се установява процедура, която трябва да бъде следвана, за да могат съдилищата да се свържат с биологичната майка, когато биологичното дете поиска съответната информация. Междувременно тази законодателна празнота беше запълнена от съдебната практика на Касационния съд, разработена през 2017 г., която установи, че съдилищата, които получават такива искания, могат поверително да се свържат с биологичната майка, за да проверят нейната воля.

[Окончателно решение на](#)
[18.03.2013 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Окончателна резолюция](#)
[CM/ResDH\(2015\)176](#)

През 2015 г. съдът за деца в Триест, след нова молба, подадена от жалбоподателката, разпорежда да се съобщи на жалбоподателката самоличността на биологичната ѝ майка.

Право на децата да разграничават етническия си произход от този на родителите си в документите за гражданско състояние

MDA / Ciubotaru
(27138/04)

Законът за документите за гражданско състояние от 2012 г. предвижда, че етническата принадлежност на родителите на детето може да бъде вписана в акта за раждане на детето по тяхно искане и въз основа на собствените им декларации. Когато детето навърши 16 години, етническата му принадлежност се вписва по негово желание и въз основа на собствената му декларация. Информацията за етническата принадлежност в акта за раждане и в други документи за самоличност и гражданско състояние, когато е приложимо, може да бъде коригирана по искане на съответното лице в съответствие с неговите собствени декларации.

[Окончателно решение на](#)
[27/07/2010 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2016\)84](#)

Вътрешното гражданско производство е възобновено и Върховният съд разпорежда на компетентния орган по гражданско състояние да промени записаната в акта за раждане на жалбоподателя етническа принадлежност от молдовска на румънска.

Премахване на давностните срокове за предявяване на иски за установяване на бащинство на деца

Съгласно Гражданския кодекс от 2007 г. искът за бащинство е непогасяем по давност през целия живот на детето. Въпреки че през 2008 г. Конституционният съд установи, че това правило е приложимо само за деца, родени след влизането в сила на новото законодателство, съгласно установената от Конституционния съд практика от 2016 г. насам давностният срок от една година от раждането на детето е приложим само в случай на иски, свързани с бащинството, предявени от майката или законния представител на детето, но не и за иски, предявени от самото дете. Следователно не може да се отхвърлят като погасени по давност иски за установяване на бащинство, предявени от деца, независимо от датата на раждане на децата.

*ROM / Calin
(25057/11)*

[Окончателно решение на
19/10/2016](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2018\)418](#)

Бързо разглеждане на въпросите за бащинството от съдилищата

През 2001 г., след фактите по делото, касаещо невъзможността националните съдилища да разрешат своевременно въпрос за бащинство поради отказа на предполагаемия баща да се подложи на ДНК тест, Гражданският кодекс беше изменен. В него е предвидено, че по дела за установяване на бащинство, по които ответникът не дава съгласието си за проверка и изследване, съдията може да счита този факт за неблагоприятен за ответника. Освен това в Гражданския процесуален кодекс от 2001 г. е предвидено, че в случаите на неоправдано несъгласие съдиите могат да разпоредят експертизата да бъде извършена принудително. Съгласно съдебната практика на Касационния съд, установена през 2009 г., задължение на националните съдилища е да определят дали ответникът е бащата след разглеждане на всички налични доказателства.

Искът за бащинство на жалбоподателя е приет.

*TUR / Ebru u Tayfun Engin
Colak
(60176/00)*

[Окончателно решение на
30/08/2006 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2018\)189](#)

Премахване на давностните срокове за предявяване на иски за установяване на бащинство

Гражданският кодекс от 2003 г. въведе изключение от едногодишния давностен срок, което позволява на ищите да се позовават на наличието на обстоятелства, които биха могли да оправдаят забавянето на предявяването на иски за бащинство. След решението на Конституционния съд от 2012 г., с което едногодишният давностен срок беше обявен за противоконституционен, горепосоченият срок беше отменен. По този начин действащият понастоящем Граждански кодекс не предвижда никакъв срок за предявяване на иски за бащинство.

*TUR / Turnali
(4914/03)*

[Окончателно решение на
06.11.2009 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2017\)17](#)

4.3 Деца, за които отговарят институции за социални грижи

Защита на имуществените права на децата от страна на органите за социално подпомагане

CRO / S.L. u J.L. (13712/11)

[Окончателно решение на
19/10/2015](#)

С цел да се предотвратят нови нарушения, свързани с неуспеха на Центъра за социално подпомагане и на съдилищата да защитят имуществените интереси на децата в договор

за замяна на недвижим имот и да им предоставят разумна възможност да го оспорят ефективно, бяха извършени законодателни реформи. В Закона за семейството от 2015 г. бе предвидено, че центровете за социално подпомагане вече не са компетентни да решават въпроси, свързани с разпореджане с имущество, собственост на деца. Такива случаи сега се решават от националните съдилища в рамките на охранително производство, като същите се ръководят от най-добрите интереси на детето. Освен това на националните съдилища е разрешено да лишат единия или двамата родители на детето от правото да управляват имуществото на детето по искане на Центъра за социално подпомагане, на детето и/или на един от родителите. Що се отнася до правото на децата да оспорват решенията, свързани с техните имуществени права, със Закона за семейството от 2015 г. беше създаден Центърът за специално попечителство (CSG), който е специализиран независим орган, упълномощен да представлява и защитава висшите интереси на уязвими лица, включително деца. В производства, свързани с имуществени въпроси, компетентният съд назначава служител на CSG за специален настойник на детето. Освен това Законът за семейството предвижда, че детето трябва да бъде информирано за решението на съда, за последиците от него и за правото му да подаде жалба.

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2018\)120](#)

Забрана за настаняване на деца в институции единствено поради финансовото състояние на родителите

CZE / Wallová и Walla
(23848/04)

Гражданският кодекс от 2012 г. предвижда, че неподходящите жилищни условия и финансовото положение на родителите не могат да бъдат сами по себе си причини съдът да постанови настаняване на дете в институция. Висшият интерес на детето е от първостепенно значение и институционалната грижа вече е субсидиарна мярка след изчерпване на другите алтернативи. Подобни разпоредби бяха въведени в Закона за семейството от 2012 г. Освен това Законът за социално-правна закрила на децата, изменен през 2006 г., предписва, че след отнемане на децата от грижите на родителите компетентните органи трябва да се стремят към ефективно събиране на семейството и да предоставят на родителите незабавна и цялостна помощ, включително по отношение на молбите за финансови и други социални помощи. Освен това изменения на гражданско-процесуалните разпоредби, приети през 2008 г. и 2012 г., засилиха правото на детето да бъде изслушано и предвидиха, че то може да бъде придружавано от лице по свой избор по време на съдебните заседания.

[Окончателно решение на](#)
[26/03/2007 г.](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2013\)218](#)

Запазване на семейните връзки на деца, настанени в социални домове

ITA / Roda и Bonfatti
(10427/02)

За да се коригира неуспехът на властите да поддържат контактите между децата, настанени в социални домове, и техните семейства, бяха извършени няколко законодателни реформи. В Гражданския кодекс, изменен през 2012 г. и 2013 г., бе предвидено правото на детето да бъде изслушвано от съда в производства, които го засягат, включително такива, свързани с осиновяването му. Освен това Гражданският кодекс урежда отношенията между биологичните родители и детето в производствата за развод, при физическа раздяла и прекъсване на съжителството и установява принципа, че децата трябва да поддържат контакти и с двамата си родители. И накрая, законодателството от 2013 г. предвиди, че съдилищата информират социалните служби за случаите, в които е необходима тяхната намеса, за да се подкрепи семейството на произход, за да може детето да бъде отглеждано в него.

[Окончателно решение на](#)
[26/03/2007 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2016\)27](#)

Настаняване на деца в социални домове и правото им да запазят връзките си със семействата

След решението на Съда относно неуспеха на властите да защитят ефективно правото на деца, настанени в социални домове, да запазят връзката с майка си, бяха въведени законодателни реформи. Законът от 2001 г. предвижда, че в заповедите за настаняване в социални домове трябва да се посочва как настойникът на детето ще упражнява настойничеството и как родителите и другите членове на нуклеарното семейство ще поддържат връзките си с детето, настанено в социален дом. Той също така предвиди, че заповедите за настаняване трябва да определят продължителността на настаняването, която трябва да бъде фиксирана, като основната цел е детето да се събере със семейството си по произход. Освен това законът предвиди, че компетентната служба за социални грижи трябва да улеснява връзките на детето със семейството му и завръщането му в него. И накрая, бяха организирани семинари за повишаване на осведомеността на магистрати за младежта и социалните работници относно изискванията на Конвенцията, както се тълкува от Европейския съд, по въпросите на семейното право.

*ITA / Scozzari
(39221/98)*

[Окончателно решение на
13/07/2000 г.](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2008\)53](#)

Ефективно участие на родителите в производства, свързани с настаняването на децата им в социални домове

С цел да се предотвратят подобни нарушения, свързани с настаняването на деца в социална институция с цел осиновяването им, без да се осигури участието на майката в производството и нейното правно представителство, след фактите по делото е приет нов закон. Със Закона за насърчаване и защита на децата и младежите в опасност от 2015 г. е предвидено задължително правно представителство на родителите в производствата, свързани с настаняване в социална институция или осиновяване на техните деца. Освен това решението на Европейския съд беше разпространено до 309 комисии за закрила на децата и младежите, за да се предотвратят подобни нарушения.

*PRT / Soares de Melo
(72850/14)*

[Окончателно решение на
16/05/2016](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2019\)123](#)

След временна мярка, приета от Съда, майката жалбоподателка подновява контактите с децата си през 2016 г. След отмяната на оспорваното решение от Конституционния съд през 2016 г. и в рамките на „споразумение за насърчаване и закрила“, сключено от компетентния съд с родителите, малолетните деца се събират отново с майката жалбоподателка.

5. ОТВЛИЧАНЕ НА ДЕЦА И ПРОИЗВОДСТВА ПО ВРЪЩАНЕ

Подобряване на производствата за връщане на деца съгласно Хагската конвенция

ROM / Ignaccolo-Zenide
(31679/96)

В отговор на това решение, което се отнася до неизпълнението от страна на властите на съдебно разпореждане, изискващо връщането на децата на жалбоподателката след отвлечането им от баща им, Румъния приема Закона от 2004 г. за прилагане на Конвенцията за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца (наричана по-нататък „Хагската конвенция“) (изменен през 2014 г.). В него е предвидено по-специално: създаването на един съд (Трибуналет по въпросите на децата и семейството в Букурещ), компетентен да разглежда искания за връщане на деца съгласно Хагската конвенция; създаването на процедура, позволяваща на националните съдилища да налагат възпираща глоба на родител, който отказва да върне дете или да разреши правото на посещение; двуседмичен срок, в който родителят трябва да спази задължението да върне детето. Освен това Законът за защита и насърчаване на правата на детето от 2004 г. предвижда, че детето има право да поддържа лични отношения и преки контакти със своите родители, като упражняването на тези права се установява от съдебен орган. Освен това в новия Граждански процесуален кодекс е предвидена специална процедура за изпълнение на съдебни решения, свързани с непълнолетни лица.

[Окончателно решение на](#)
[25/01/2000 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2015\)185](#)

Увеличаване на наказателните санкции в случаи на отвлечане на деца

ESP / Iglesias Gil u A.U.I
(56673/00)

През 2002 г., след фактите по делото, отнасящо се до невъзможността на властите да гарантират упражняването на родителски права от жалбоподателката над детето ѝ, което е било отвлечено от баща си, Наказателният кодекс е изменен и предвижда по-високи наказания, квалифицирайки отвлечането на деца като престъпление, като по този начин улеснява националните съдилища да изискват международни действия и сътрудничество в такива случаи.

[Окончателно решение на](#)
[29/07/2003 г.](#)

[Финална резолюция](#)
[ResDH\(2006\)76](#)

През 2000 г. детето е върнато на майка си, която по този начин възстановява родителските си права.

Осигуряване на бързи и ефективни производства съгласно Хагската конвенция

POL / Oller Kaminska
(28481/12)

Закон от 2018 г., който има за цел да регламентира правомощията и процедурите, които трябва да бъдат следвани от компетентния централен орган (министъра на правосъдието) в случаите, обхванати от Хагската конвенция и други съответни международни инструменти (включително „Регламент Брюксел II bis“). Съгласно закона задачата на централния орган е да приема съответните молби и да ги разглежда своевременно, да следи за хода на производството и да информира молителите, живеещи в чужбина, за хода на техните дела. Освен това законът изменя Гражданския процесуален кодекс с цел оптимизиране на производствата, като предвижда по-специално въвеждане на шестседмичен срок за разглеждане на молба (на първа и втора инстанция); въвеждане на касационно обжалване на решение по същество относно отвлечане на дете и задължение за служебно мотивиране на тези решения; разглеждане на молби по Хагската конвенция само от избрани регионални съдилища и от един апелативен съд (Варшавския апелативен

[Окончателно решение на](#)
[18/04/2018](#)

[Доклад за действие](#)

[Статус на изпълнение:](#)
[висящо дело](#)

съд); въвеждане на задължение за експертите да изготвят незабавно своето заключение по тези дела; въвеждане на задължително представителство на страните от адвокат.

През 2012 г. жалбоподателката се събира отново с дъщеря си.

Ново законодателство за подобряване на административните и съдебните производства по дела за международно отвлечане на деца

*SUI / Bianchi
(7548/04)*

Закон от 2009 г. има за цел да подобри разглеждането на случаи на международно отвлечане на деца. Той по-специално: възлага тези дела на един кантонален съд, дава предимство на сключването на приятелски споразумения при конфликти между родителите, съчетава решенията за връщане с принудителни мерки и изисква от кантоните да определят един орган, който да отговаря за изпълнението. Освен това в закона е предвидено страните да бъдат изслушвани от съда, когато това е възможно, а децата да бъдат изслушвани по подходящ начин. И накрая, от компетентния съд се изисква да работи с компетентните органи на държавата, в която детето е имало обичайно местопребиване непосредствено преди да бъде отвлечено.

[Окончателно решение на
22/09/2006 г.](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2008\)58](#)

През 2007 г. италианските полицейски и съдебни органи в сътрудничество с швейцарските власти успяват да открият тайното скривалище на майката на сина на жалбоподателя в Мозамбик. Тя е експулсирана и накрая е върната в Швейцария. В резултат на това жалбоподателят се събира отново със сина си.

Установяване на опростени и ускорени производства за връщане във връзка с международно отвлечане на деца

*AUT / M.A.
(4097/13)*

Със Закона за връщането на деца от 2017 г. беше създадена нова национална процедура в рамките на производството по връщане по Хагската конвенция, за да се опрости и ускори връщането на неправомерно изведени деца. Новият закон допълни Закона за извънсъдебните производства, който влезе в сила през 2005 г. и вече предвиждаше обединяване на компетентността за разглеждане на молби за връщане и възстановяване на контактите между отвлеченото дете и засегнатия родител. С него се въвежда по-специално следното: по време на производството за връщане контактите между детето и разделения от него родител трябва да бъдат поддържани или възстановени, освен ако това не би се отразило отрицателно на висшите интереси на детето; заповедта за връщане включва и заповедта за изпълнение; на етапа на изпълнение не могат да се правят възражения, които вече са били разгледани на първия етап от производството. Освен това заповедта за връщане подлежи на незабавно изпълнение - дори когато е подадена жалба - освен ако съдът не направи изключение по конкретни причини. И накрая, могат да бъдат предприети мерки, като например назначаване на съветник, за подпомагане на детето по време на производството за връщане.

[Окончателно решение на
15/04/2015](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2018\)273](#)

Ускоряване на административните и специализираните съдебни производства съгласно Хагската конвенция

*CRO / Караджич
(35030/04)*

В отговор на констатациите на Съда през 2019 г. влезе в сила Законът за прилагане на Хагската конвенция. В него се предвижда, че при получаване на искане от чуждестранен орган компетентното министерство незабавно се свързва с компетентния център за социално подпомагане и образува производство за връщане пред компетентния съд. В закона са предвидени кратки срокове за вземане на решение: шест седмици за съда да се произнесе по искането за връщане и осем дни от последното заседание за

[Окончателно решение на
15.03.2006 г.](#)

[План за действие](#)

постановяване на решението. Освен това той рационализира тези производства, като предоставя компетентност за провеждането им само на два национални съда. Освен това, що се отнася до ефективното изпълнение на решенията за връщане, Законът за семейството от 2015 г. предвижда глоби и лишаване от свобода до шест месеца за страните, които възпрепятстват изпълнителното производство. Като крайна мярка е предвидено принудително изземване на детето със съдействието на полицията.

След решението на Европейския съд жалбоподателката и бащата на детето постигат споразумение, според което детето ще живее с бащата, а жалбоподателката ще има редовни контакти с него. Жалбоподателката е упражнявала родителските си права до навършване на пълнолетие на сина ѝ през 2013 г.

[Статус на изпълнение:](#)
[висящо дело](#)

Оптимизиране и ускоряване на действията на националните органи за изпълнение на изпълнителни заповеди в производствата за връщане на деца

*BIH / Sobota-Gajic
(27966/06)*

Законът за изпълнителното производство на Република Сръбска от 2003 г. предвижда, че детето се връща доброволно от лицето, посочено в изпълнителното основание, в срок от три дни след получаване на такова решение. Националните съдилища налагат глоби в случай на неизпълнение и, ако е необходимо, искат съдействие от органите по настойничество. В краен случай детето ще бъде взето принудително. Освен това националните съдилища имат задължението да защитават интересите на детето по време на изпълнението на заповедта относно родителските права. Освен това отвличането на деца попада в обхвата на Закона за домашното насилие на Република Сръбска от 2005 г.: той предвижда, че когато се сблъскат със ситуации на отвличане на деца, полицията, прокуратурата, органите по задържане и съдилищата са длъжни да осигурят защита на жертвите и да разглеждат такива дела приоритетно.

[Окончателно решение на](#)
[06.02.2008 г.](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2011\)45](#)

Решението за предоставяне на родителските права на жалбоподателката е изпълнено и през 2007 г. тя се събира отново със сина си.

Нови граждански производства, които ускоряват връщането на международно отвлечени деца и засилват медиацията при родителски спорове

CZE / Macready (4824/06)

С Гражданския процесуален кодекс от 2008 г. бяха установени специални производства, свързани с международно отвличане на деца, което доведе до: определяне на специален съд, компетентен по производствата за връщане, оправомощаване на националните съдилища да вземат решения относно условията за връщане на дете и/или относно временни мерки, свързани с контактите на ищеца с детето му, и въвеждане на законоустановен шестседмичен срок за произнасяне на съда по същество.

[Окончателно решение на](#)
[04/10/2010 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2012\)21](#)

Освен това се набляга на медиацията при родителски спорове. Ролята на неформален медиатор в споровете за международно отвличане на деца се изпълнява от Службата за международна правна закрила на децата (OILPC), чиято задача е да постигне решения, които биха имали възможно най-малко отрицателни последици за семейната криза, причинена от незаконното международно отвличане на деца.

6. ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ

6.1 Семейно право и наследяване

Осиновявания от втори родител при еднополови двойки, които не са сключили брак

AUT/Х и други (19010/07)

Бяха направени законодателни промени, за да се избегнат нови случаи на дискриминация срещу лице, което живее в стабилна хомосексуална връзка и не е могло съгласно националното законодателство да осинови детето на другия партньор, без да прекъсне правните връзки на майката с детето (осиновяване от втори родител). През 2013 г. влезе в сила Законът за изменение на Гражданския кодекс и Закона за регистрираните партньорства, който позволи осиновяване от втори родител при еднополови двойки (регистрирани или не), без това да води до прекратяване на семейните отношения с биологичния родител.

[Окончателно решение на 19 февруари 2013 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция CM/ResDH\(2014\)159](#)

Дискриминация по отношение на родителските права на бащи на извънбрачни деца

AUT/Sporer (35637/03)

С цел да се премахне дискриминацията по отношение на въпросите за родителските права на бащите на деца, родени извън брака, в сравнение с бащите, които първоначално са имали родителски права и по-късно са се разделили с майката или са се развели, бяха приети законодателни мерки. Законът от 2013 г. за изменение на Закона за родителските права над деца и Закона за имената улесни съвместното упражняване на родителски права от бащата, заедно с майката, дори в случаите когато майката на дете, родено извън брака, все така получава родителски права над детето. Освен това, ако има споразумение между родителите, те могат да получат съвместно упражняване на родителските права, като представят споразумението пред длъжностното лице по вписванията (вече не се изисква споразумение за родителски права пред съда). На последно място законът предвижда съдебен контрол по въпросите, свързани с родителските права. В случаите, когато не може да се постигне съгласие, бащата на детето може да започне съдебно производство за получаване на родителски права, при което съдът решава, в съответствие с интересите на детето, кой ще получи родителските права. Съдът, дори при липса на съгласие на майката, може да реши, че родителските права следва да се упражняват от двамата родители или, ако съвместното упражняване на родителските права не е в интерес на детето, родителските права могат да бъдат прехвърлени на бащата на детето.

[Окончателно решение на 03/05/2011 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция CM/ResDH\(2015\)19](#)

Премахване на дискриминацията в областта на установяване на родство, на която са били подложени децата, родени извън брака

BEL/Marckx (6833/74)

В отговор на констатациите на Съда, през 1987 г. е приет Закон за изменение на различни правни разпоредби относно произхода, с който се изменят съответните разпоредби на Гражданския кодекс. В съответствие с това в Гражданския кодекс е предвидено, че майката на детето е лицето, посочено в акта за раждане на детето. Поради това вече не е необходимо доброволно признаване на детето от страна на майката. Освен това, що се отнася до последиците от установяването на родство върху семейните и наследствени права, законът установява общия принцип на равнопоставеност на различните методи на установяване на родство. И накрая, разпоредбите на Гражданския кодекс, които дискриминираха извънбрачните деца в областта на наследството, бяха отменени.

[Окончателно решение от 13/06/1979 г.](#)

[Финална резолюция DH\(88\)3](#)

Премахване на дискриминацията срещу деца, родени от извънбрачна връзка, по отношение на наследството

За да се премахне дискриминацията, на която са били подложени децата, родени от извънбрачна връзка, в областта на наследството в сравнение с техните законни братя и сестри, националните съдилища незабавно прилагат пряко решението на Европейския съд, като прекратяват прилагането на член 760 от Гражданския кодекс, който уста новява различно третиране на законните и на децата, родени от извънбрачна връзка. Законът от 2001 г. за реформата на наследствените права на преживелия съпруг и дете, родено от извънбрачна връзка, кодифицира това развитие и премахва дискриминацията между децата, родени от извънбрачна връзка, и другите деца.

*FRA / Mazurek
(34406/97)*

[Окончателно решение на
01.05.2000г.](#)

[Финална резолюция
ResDH\(2005\)25](#)

Прекратяване на дискриминацията, свързана с наследството, на която са били подложени децата, родени извън брака

В отговор на решението на Европейския съд през 2011 г. влезе в сила Вторият закон за равни права на наследяване на извънбрачни деца, с който се изменят Гражданският процесуален кодекс и Данъчният кодекс. Съгласно този закон всички деца, родени извън брака, ще имат законово право на наследяване по отношение на своите бащи и роднини по бащина линия. Що се отнася до случаите, в които държавата е станала наследник по закон, засегнатите деца получават право да поискат обезщетение от държавата.

*GER / Brauer
(3545/04)*

[Окончателно решение на
28/05/2009](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2012\)83](#)

Прекратяване на дискриминацията, свързана с родителските права, срещу бащите на извънбрачни деца

Бяха приети законодателни мерки, за да се предотврати дискриминацията на бащите на извънбрачни деца, които не могат да получат съвместно упражняване на родителски права, ако майката на детето не е дала съгласието си, в сравнение с бащите, които първоначално са имали родителски права, а впоследствие са се разделили или развели. През 2013 г. влезе в сила Законът за реформа на родителските права на родители, които не са сключили брак помежду си, който предвиждаше, че по искане на родител се предоставя съвместно упражняване на родителските права, доколкото това не противоречи на висшия интерес на детето. Този интерес се предполага, ако майката не представи никакви причини, които биха могли да противоречат на такова съвместно упражняване на родителски права, и ако такива причини не са очевидни по друг начин за националните съдилища.

*GER / Zaunegger
(22028/04)*

[Окончателно решение на
03.03.2010г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2014\)163](#)

В случая по делото националните съдилища са предоставили съвместно упражняване на родителски права на двамата родители в рамките на специално опростено производство.

Премахване на дискриминацията, свързана с родството, по отношение на деца, чиито бащи са починали преди раждането им

Делото се отнася до дискриминация, претърпяна от дете, което е било признато от баща си, починал преди раждането му, чрез писма за легитимация, които обаче съгласно вътрешното право не са имали обратно действие от момента на раждането на детето. През 1998 г., след фактите по делото, Гражданският кодекс е изменен и възможността за писма за легитимация е заменена със съдебна декларация за бащинство. Тази съдебна декларация има обратно действие от момента на раждането на детето.

*NLD / Camp и Bourimi
(28369/95)*

[Окончателно решение на
03.10.2000г.](#)

[Финална резолюция
CM/ResDH\(2007\)57](#)

6.2 Образование

Премахване на дискриминацията при достъпа до училища по чисто жилищни причини

За да се премахне дискриминацията, на която са подложени децата с майчин език френски, живеещи в някои нидерландскоговорящи райони, които не могат да посещават учебни занятия на френски език, са проведени законодателни, включително конституционни, и институционални реформи, които приключват през 1970 г. Тези реформи включват признаването и организирането на нидерландската, френската и немската общност, както и на фламандските, валонските и брюкселските региони. Шестте отдалечени окръга/общини, обхванати от решението, стават неразделна част от фламандския регион. За да се насърчи културната хомогенност на езиковите общности, става законосъобразно обучението на френски език, предоставяно в тези окръзи, да бъде ограничено до френскоговорящи деца, живеещи там с родителите си. По този начин, в резултат на гореспоменатите реформи, беше отчетено, че е изчезнала дискриминацията на чисто жилищна основа, отбелязана от Европейския съд.

Белгийски лингвистичен казус (1474/62)

[Окончателно решение на](#)
[23/07/1968 г.](#)

[Финална резолюция](#)
[12/04/1972](#)

[Меморандум на](#)
[белгийското правителство](#)
(1972 г.)

Правото на децата да не следват религиозно обучение в училище

С цел да се премахне неблагоприятното въздействие върху учениците, чиито родители са агностици и на които въпреки желанието им не е бил осигурен курс по етика, както и произтичащата от това липса на оценка за "религия/етика" в училищните доклади на тези ученици, през 2014 г. беше изменена издадената през 1992 г. от министъра на образованието Наредба за организацията на обучението по религия. С нея беше премахнат минималният праг от трима ученици, проявяващи интерес към курса по етика, за организиране на междуучилищна група. Следователно всеки ученик, който желае да се запише в час по етика вместо в час по религия, може да го направи.

POL / Grzelak
(7710/02)

[Окончателно решение на](#)
[22.11.2010 г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2014\)85](#)

Осигуряване на образование, зачитащо религиозните и философските убеждения на родителите и техните деца.

Законът за образованието беше изменен през 2005 г., за да се гарантира правото на родителите да осигурят на децата си образование в съответствие с техните собствени религиозни и философски убеждения. С него беше подобрена системата за освобождаване от часовете по „Християнска религия и философия“ (ХРФ), като беше предвидено, че е достатъчно родителите да уведомят училищата за желанието си за освобождаване, за да могат децата им да се възползват от освобождаване от часовете по ХРФ, без да посочват каквато и да е причина. Законодателните изменения през 2008 г. преименуват горепосочените курсове на „Религия, философия на живота и етика“ и предвиждат, че тези курсове трябва да бъдат представени по обективен, критичен и плуралистичен начин, в съответствие с правата на човека. Законът предвиждаше, че училищата трябва да зачитат религиозните и философските убеждения на учениците и техните родители и да гарантират правото на равностойно образование. Освен това през 2008 г. парламентът прие нова клауза, определяща предмета на образованието, в която вече не се дава неоправдано предимство на християнската вяра. Християнството се споменава като един, но не и единствен източник, на който трябва да се основават основните ценности на образованието. Учебната програма е съответно адаптирана. И накрая, всеки спор относно прилагането на клаузата за изключване може да бъде отнесен до националните съдилища, които приемат прякото действие на решенията на Европейския съд и по този начин ще разгледат въпроса с оглед предотвратяване на всяко ново нарушение на Конвенцията.

NOR / Folgero и други
(15472/02)

[Окончателно решение на](#)
[29/06/2007](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2011\)237](#)

6.2.1. Образование на ромските деца

Премахване на сегрегираните класове и достъп на ромските деца до образование

CRO / Orsus и други
(15766/03)

С цел да се премахне дискриминацията на ромските деца поради липсата на обективна и разумна обосновка за настаняването им в класове, в които се обучават само роми, през 2010 г. влязоха в сила изменения на Закона за основното и средното образование. Измененият закон осигури ясна основа за достъп на ромските деца до общообразователната система. Те вече не се настаняват в отделни (само ромски) класове в случай на езикови недостатъци и сега се обучават по редовната пълноценна учебна програма, както всички останали ученици. Измененият закон също така създаде рамка, предвиждаща целева помощ за ромските деца, като по-специално позволи създаването на специална програма за деца, които не владеят хърватски език. От 2010 г. насам в началните училища се увеличават финансираните от държавата помощници на учителя от ромски произход, за да се осигури безпрепятствен достъп на ромските деца до качествено начално образование. Освен това вторичното законодателство, прието през 2013 г., предвижда задължителното изпитване на децата по хърватски език да се извършва преди записването им в началните училища и въз основа на обективни критерии. Освен това законодателните изменения от 2013 г. въведоха задължително посещение на детска градина и предучилищна подготовка за всички деца на възраст под седем години, за да се гарантира, наред с другото, че ромските деца ще придобият достатъчни езикови умения преди постъпването си в училище.

[Окончателно решение на](#)
[16.03.2010г.](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2017\)385](#)

Въпреки че жалбоподателите са били навършили 15 години и следователно вече не са били задължени да продължат основното си образование, те са имали възможност да посещават вечерни класове, при проявено желание да завършат образованието си. Жалбоподателите също така са имали право да се възползват от механизмите за подпомагане, въведени с цел подобряване на достъпа на ромите до образование.

Закриване на сегрегирано училище и улесняване на достъпа на ромските деца до образование

GRC / Samrani и други
(59608/09)

За да се сложи край на сегрегацията на ромските ученици в спорното 12-то основно училище в Аспропиргос, това училище е закрито през 2014 г. Всички ученици са записани в 11-о основно училище в Аспропиргос, както и в други училища. С цел да се окаже подкрепа на учениците, които не владеят добре гръцки език, и да се улесни интеграцията им в националната образователна система, в допълнение към обикновените класове бяха създадени класове за прием и подкрепа по френския модел на „приоритетни образователни зони“. Освен това през 2010 г. и 2013 г. министърът на националното образование издаде циркулярни писма, в които се предвиждаше правото на учениците от ромски произход да бъдат записани или преместени в дадено училище, без да представят доказателство за местоживееене или друг документ, който обикновено се изисква за всички останали ученици. Директорите на училища също така бяха инструктирани да приемат ромски деца въз основа на „училищна карта“, създадена за ромски деца, да издирват ромски деца, за да осигурят записването им, и да осигурят задължителното им ваксиниране. И накрая, със закон от 2016 г. към Министерството на труда и социалната солидарност беше създаден специален секретариат за социална

[Окончателно решение на](#)
[29/04/2013](#)

[Доклад за действие](#)

[Финална резолюция](#)
[CM/ResDH\(2017\)96](#)

интеграция на ромите, който отговаря, наред с другото, за въпросите на образованието на ромите.

Всички жалбоподатели в задължителна училищна възраст бяха записани в 11-о основно училище в Аспропиргос. Абитуриентите, навършили пълнолетие, бяха поканени с министерски циркуляр от 2013 г. да посещават училища за „втори шанс“ или училища за възрастни.

СПИСЪК НА ДЕЛАТА

<i>AUT / M.A. (4097/13)</i>	20	<i>IRL / O'Keeffe (35810/09)</i>	6
<i>AUT / Sporer (35637/03)</i>	22	<i>ITA / Godelli (33783/09)</i>	15
<i>AUT / X и други (19010/07)</i>	22	<i>ITA / Roda u Bonfatti (10427/02)</i>	17
<i>Белгийско езиково дело (1474/62)</i>	23	<i>ITA / Scozzari (39221/98)</i>	17
<i>BEL / Mubilanzila Mayeka u Kaniki Mitunga (13178/03)</i>	9	<i>MDA / Ciubotaru (27138/04)</i>	15
<i>BEL / Muskhadzhiyeva (41442/07)</i>	9	<i>MLT / M.D. u други (64791/10)</i>	10
<i>BEL / Stagno (1062/07)</i>	10	<i>MON / Mijuskovic (49337/07)</i>	13
<i>BEL / Marckx (6833/74)</i>	22	<i>NLD / Camp u Bourimi (28369/95)</i>	23
<i>BGR / Bevacqua u S. (71127/01)</i>	3	<i>NLD / Tuquabo-Tekle u други (60665/00)</i>	14
<i>BGR / Mincheva (21558/03)</i>	12	<i>NOR / Folgero u други (15472/02)</i>	24
<i>BIH / Sobota-Gajic (27966/06)</i>	21	<i>POL / Adamkiewicz (54729/00)</i>	10
<i>CRO / Караджич (35030/04)</i>	20	<i>POL / Grzelak (7710/02)</i>	24
<i>CRO / M. u M. (10161/13)</i>	3	<i>POL / Oller Kaminska (28481/12)</i>	19
<i>CRO / Mikulic (53176/99)</i>	14	<i>PRT / Soares de Melo (72850/14)</i>	17
<i>CRO / Orsus u други (15766/03)</i>	24	<i>ROM / Calin (25057/11)</i>	15
<i>CRO / Ribic (27148/12)</i>	12	<i>ROM / D.M.D. (23022/13)</i>	4
<i>CRO / S.L. u J.L. (13712/11)</i>	16	<i>ROM / Ignacolo-Zenide (31679/96)</i>	19
<i>CYP / Phinik aridou (23890/02)</i>	14	<i>ROM / Ioan Pop u други (52924/09)</i>	6
<i>CZE / Macready (4824/06)</i>	21	<i>ROM / M. u C. (29032/04)</i>	4
<i>CZE / Reslova (7550/04)</i>	12	<i>SVK / E.S. u други (8227/04)</i>	4
<i>CZE / Wallová u Walla (23848/04)</i>	17	<i>SVN / A.V. (878/13)</i>	13
<i>ESP / Iglesias Gil u A.U.I (56673/00)</i>	19	<i>SWE / Södermann (5786/08)</i>	4
<i>ESP / Salek Bardi (66167/09)</i>	13	<i>SWI / Bianchi (7548/04)</i>	20
<i>FIN / Gronmark (17038/04)</i>	14	<i>TUR / Ebru and Tayfun Engin Colak (60176/00)</i>	16
<i>FRA / Mazurek (34406/97)</i>	22	<i>TUR / Каяк (60444/08)</i>	5
<i>FRA / Mennesson (65192/11)</i>	15	<i>TUR / Nart (20817/04)</i>	8
<i>FRA / Siliadin (73316/01)</i>	6	<i>TUR / Tarak u Depe (70472/12)</i>	8
<i>GER / Brauer (3545/04)</i>	23	<i>TUR / Turnali (4914/03)</i>	16
<i>GER / Zaunegger (22028/04)</i>	23	<i>ВЕЛИКОБРИТАНИЯ/А. (25599/94)</i>	5
<i>GRC / Sampani u други (59608/09)</i>	25	<i>ВЕЛИКОБРИТАНИЯ / САЩ (60958/00)</i>	10
<i>IRL / D.G. (39474/98)</i>	8	<i>UKR / Ichin u други (28189/04)</i>	8